

Les últimes lletres

UN MALSON A LA CIUTAT DELS SOMNIS

JOSEP VALLS
Granoturco.
Edicions El Mèdol,
Tarragona 1995, 173 pàg.

Tot novel·lista s'ha de crear conscientment un món poètic, un món de ficció que es pot vincular edípicament al món real o bé desafiar-lo i cridar més fort que ell. L'univers narratiu de Josep Valls és la tipificació d'uns llocs, uns fets, uns objectes, uns personatges que, al mateix temps que retoquen la seva història tot simulant el ritme i el moviment de la vida, es mouen en un món verbal propi, personal i pintoresc.

A *Granoturco*, obra guardonada amb el premi de narrativa Pin i Soler 1994, es trenen dos dels àmbits que encerclen la producció literària de J. Valls: la fascinació pel món clàssic i renaixentista, i la passió per les delícies de la cuina italiana. El protagonista del llibre, una mena d'*alter ego* de l'autor, és un *gourmet* enamorat de les excel·lències artístiques de Florència que veu com les vacances a la ciutat dels seus somnis es converteixen en un batibull sense cap sentit aparent: la imminent obertura d'un establiment de la multinacional MacDonald a la Piazza della Signoria sembla ser el mòbil d'uns assassinats als quals precedeixen uns missatges estrambòtics; el protagonista de la història es converteix involuntàriament en el receptor d'aquests escrits premonitoris; ningú no sap si l'assassí mata per estètica o per motius gastronòmics; com fer casar els diferents components d'aquest quadre? Com preservar la tranquil·litat d'unes vacances en l'escenari d'aquesta tragèdia?...

En algun moment sembla que ens trobem davant una obra que té tot l'aire d'un relat policíac: hi ha una sèrie de morts misterioses, un protagonista que s'hi veu embolicat sense adonar-se'n, un comissari pintoresc i gens convencional que intentarà resoldre tota aquesta intriga. Tanmateix, no és una novel·la de suspens, ja que els esdeveniments queden ofegats per la magnificència de l'escenari (la Florència del Renaixement) i el gran nombre de descripcions que el decoren. En realitat, la major part del llibre és ocupada pels fragments on l'autor es recrea en la pintura minuciosa i colorista dels paisatges i racons de la ciutat toscana, o s'embadaleix en la lloança dels plats que es poden degustar als seus restaurants. La majoria d'aquestes reflexions les localitza el propi protagonista de l'obra, l'Aureli Borrell, però la seva dèria és compartida pel cuiner Mario, el cambrer Francesco, el vigilant Sandro, el comissari Giordano... i qualsevol dels personatges d'aquesta pintoresca galeria es veurà en el dret (o

l'obligació?) de cantar les meravelles de la ciutat dels Mèdici, contribuint així a farcir l'obra de tota mena d'informacions i comentaris sobre el patrimoni artístic, la cultura, la història o l'actualitat de la capital de la Toscana. Però les reflexions culturals i les notes erudites que pul·lulen per les pàgines de *Granoturco* no acaben aquí: la devoció del mateix Aureli Borrell per Flaubert el porta a evocar els fragments de *Madame Bovary* en què Charles s'enamora d'Emma o el trajecte en carruatge d'Emma i León Dupuis pels carrers de Rouen; els referents literaris formen també part dels deliris del comissari, que llegeix amb avidesa *El Banquet* de Plató i enfarfega els interrogatoris amb desconsiderats discursos on es reflecteixen les seves frustrades inquietuds intel·lectuals; l'elogi de Dante, Petrarca, el record dels grans mestres de l'Humanisme florentí o l'evocació de versos de poetes italians tampoc no són detalls gratuïts.

Tantes digressions fan que el temps s'aturi i l'acció quedi suspesa, gronxant-se damunt els decorats com un núvol que es va difuminant, lentament, sobre els personatges, fins que arriba a desfer-se i el conjunt de la narració comença a perfilar-se i prendre formes a través d'un filtre de tonalitats fascinants: Florència, *flor de la Toscana*, *mirall d'Itàlia*...

Si, com pensava Bouffon, l'estil és l'home, l'autor d'aquesta novel·la sembla haver-ne descobert un amb la passió per Florència com a centre i aliment literari. I, com que l'escriptura és un fals diàleg, cal cercar la manera que el lector no tingui la impressió que la faula se li escapa de les mans i es reclou en ella mateixa. Estimulant la imaginació amb el misteri dels assassinats i les desventures del protagonista, o trencant la monotonia de la prosa amb la intencionada intercalació de fragments on es respira un lèxic italianitzant, Josep Valls genera una obra on descripcions i paisatges hi tenen una funció precisa: són una pausa necessària que defineix l'estètica d'un escenari aclaparador i magnífic on s'ha aturat el temps. El propòsit és del tot lloable i la tècnica emprada no deixa de ser interessant, però, amb tot plegat, el virtuosisme ornamental acaba per embolicar el fil de la trama i la converteix en un cabdell inversemblant i dubtós. Com diu Flaubert, *hi ha dues menes d'escriptors: els més grans, els rars, els mestres veritables resumeixen la humanitat sense preocupar-se d'ells ni de les seves passions, deixant de costat la seva personalitat. Però n'hi ha d'altres que tan sols han de cridar per ésser harmoniosos, plorar per entendre i ocupar-se de si mateixos per ésser eterns*. Potser la novel·la de Josep Valls no és una obra genial ni eterna però sí ho és l'omnipresència del seu escenari entranyable i enlluernador: *Granoturco* se'ns ofereix com un homenatge a la capital toscana, i sens dubte contribuirà a fer conèixer la Florència renaixentista i els plaers culinaris d'aquesta ciutat als lectors que vulguin estirar el primer fil d'una troca on s'emboliquen molts caps de diferents colors.

Lídia Ayats